

ПРАВОВИЙ ВПЛИВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ МАЛОВІДХОДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧОЇ ТЕХНІКИ ТА ВИРОБНИЦТВО БЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Стаття посвячена аналізу впливу права на процеси впровадження енергосберегаючих і малоотходних технологій. Делается вывод о необходимости учета законодательных и прочих регламентирующих требований при введении систем экологического управления.

The article is devoted to the analysis of influence of law on processes of introduction of energy-saving and small-wastes technologies. Drawn conclusion about the necessity of account of legislative and other regulating requirements at introduction of ecological management systems.

В міру розвитку сучасного виробництва з його масштабністю і темпами зростання все більшої актуальності набувають проблеми розробки і впровадження технологій енергозбереження та виробництва безпечної продукції, мало- і безвідходних технологій. Швидке їх рішення у ряді країн розглядається як стратегічний напрям раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища

Термін "безвідходні технології" був вперше запропонований радянськими вченими, академіками М. М. Семеновим та І. В. Петряновим-Соколовим в 1972р. Відповідно до визначення прийнятого Європейською економічною комісією ООН в 1974р. і декларації "Про маловідходну і безвідходну технології та використання відходів", безвідходні технології – це технології, в яких практично застосовуються знання, методи і засоби з тим, щоб в рамках потреб людини забезпечити раціональне використання природних ресурсів і енергії і захистити навколишнє середовище.

Безвідходна технологія є таким методом виробництва продукції, при якому вся сировина і енергія використовуються найраціональніше і комплексно в циклі: сировинні ресурси – виробництво – споживання – вторинні ресурси, і будь-які дії на навколишнє середовище не порушують його нормального функціонування. Це формулювання не повинне сприйматися абсолютно, тобто не треба думати, що виробництво можливе без відходів. Уявити собі абсолютно безвідходне виробництво просто неможливо. Проте відходи не повинні порушувати нормальне функціонування природних систем. Іншими словами,

людство виробило критерії непорушного стану природи. Створення безвідходних виробництв відноситься до вельми складного і тривалого процесу, проміжним етапом якого є маловідходне виробництво. Під маловідходним виробництвом слід розуміти таке виробництво, результати якого при дії їх на навколишнє середовище не перевищують рівня, допустимого санітарно-гігієнічними нормами. При цьому, по технічних, економічних, організаційних або іншим причинам частина сировини і матеріалів може переходити у відходи і прямувати на тривале зберігання або поховання.

Застосування маловідходних технологій передбачено Стокгольмською конвенцією "Про стійкі органічні забруднювачі" ратифіковану 18 квітня 2007 року. В якій говориться, що пріоритетна увага повинна приділятися розгляду підходів стосовно запобігання утворенню й викидам хімічних речовин, та до ефективних заходів відносить маловідходні технології.

Конвенцією "Про захист Чорного моря від забруднення" ратифікованою 4 лютого 1994 року передбачено, що при науково-технічній співпраці та моніторингу сторони, при необхідності, співробітничать у розробці, одержанні і впровадженні чистих і маловідходних технологій, зокрема шляхом вжиття заходів для сприяння обміну такими технологіями. Ця ж конвенція закріплює положення, згідно якого вибір методів скорочення і вилучення відходів у промислових стоках має здійснюватись з врахуванням наявності і можливості застосування відповідних чистих та маловідходних технологій.

Статтю 22 Закону України "Про охорону атмосферного повітря" [1] передбачено надання підприємствам, установам, організаціям та громадянам – суб'єктам підприємницької діяльності податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, застосування заходів щодо регулювання діяльності, що впливає на клімат. Цю ж саму умову повторює Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" [2], зокрема ст. 41 п. д) та ст. 48 п. а). Надання податкових, кредитних пільг у разі впровадження маловідходних, безвідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води передбачено також Водним Кодексом України, зокрема ст. 29.

Ст. 9 Закону України "Про альтернативні види палива" [3] закріплює, що організаційно-економічні заходи щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива включають застосування у сфері альтернативних видів палива економічних

важлив і стимулів, передбачених законодавством України для підприємств, установ, організацій і громадян, діяльність яких пов'язана з розробками і впровадженням маловідходних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій у процесі використання нетрадиційних та поновлюваних джерел і видів енергії, у тому числі викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище в процесі виробництва альтернативних видів палива;

Також правовий вплив на впровадження маловідходних технологій, енергозберігаючої техніки та виробництво безпечної продукції має Закон України "Про відходи" [4] який визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України.

В Україні існує Закон України "Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами" [5]. Ця програма передбачає розв'язання таких основних завдань як обмеження утворення токсичних відходів шляхом реструктуризації виробництва (там, де це можливо), регенерації, впровадження маловідходних технологій та процесів замкнутого циклу.

Про екологізацію виробництва шляхом впровадження новітніх наукових досягнень, енергоефективних ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів говориться і у Розпорядженні КМУ від 3 вересня 2009 р. "Стратегічні напрями та завдання щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009-2012 роки"

Метою енергозбереження в цілому є підвищення енергоефективності у всій країні, у всіх її містах і поселеннях, у всіх галузях, для розвитку економіки країни і поліпшення екологічної ситуації. Питання екології одне з найважливіших завдань енергозбереження. Одним з найдієвіших способів зменшення впливу людини на навколишнє середовище – це підвищення ефективності використання енергії, тобто енергозберігаючі технології. Щодо нормативно-правового регулювання енергозберігаючих технологій, то в Україні діє Постанова ВРУ Про інформацію Кабінету Міністрів України "Розвиток вугільної галузі України та запровадження енергозберігаючої моделі економіки – шлях до набуття енергетичної незалежності"; Розпорядження КМУ

"Питання впровадження оптичних енергозберігаючих технологій" від 28 жовтня 2009 року; Постанова КМУ Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми "Розробка і впровадження енергозберігаючих світлодіодних джерел світла та освітлювальних систем на їх основі" від 9 липня 2008 року; Наказ Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів "Порядок включення до Державного реєстру підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енерго-ефективних проєктів" від 1 квітня 2008 року; Розпорядження КМУ "Про утворення Міжвідомчої робочої групи з координації здійснення особливо важливих енергозберігаючих проєктів" та інші.

До правил, що стосуються виробництва і використання безпечної промислової продукції належать стандарти (державні, галузеві, стандарти підприємств), окремі рішення компетентних органів про заборону використання певних матеріалів, сировини, напівфабрикатів (наприклад, м'яса, виробленого на територіях, де оголошено карантин у зв'язку з інфекційними хворобами тварин); акти, в яких встановлено гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин в готовій продукції; приписи державних інспекторів.

Так, наприклад, 1 жовтня 2002 року з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів та відповідно до пункту 15 частини першої статті 106 Конституції України Указом Президента України було створено центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом – Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. Правовою основою його діяльності є Указ Президента України "Питання Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики" від 18 березня 2003 року. Держспоживстандарт України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності та здійснення у межах своєї компетенції державного нагляду за додержанням законодавства у сфері стандартизації та підтвердження відповідності;

В Україні питання якості та безпеки продукції регламентуються також Законами "Про ветеринарну медицину", "Про безпечність та якість харчових продуктів" [6]. Останнім встановлюється, що безпечним є такий харчовий продукт, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та

споживання (використання) за призначенням Цим Законом передбачаються принципи та порядок здійснення державного контролю і нагляду. Закон також вимагає, щоб особи, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів застосовували санітарні заходи та належну практику виробництва, системи управління безпекою харчових продуктів НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points) та/або інші системи забезпечення безпечності та якості під час виробництва та обігу харчових продуктів.

Для виробництва безпечної продукції існує нагальна потреба забезпечення сумісності національних та міжнародних метрологічних вимог. Стаття 2.4 Угоди про технічні бар'єри в торгівлі у рамках Світової організації торгівлі передбачає обов'язок країн розробляти їхні національні технічні регламенти на основі міжнародних вимог. Законодавча метрологія охоплює чотири основні види діяльності: встановлення законодавчих вимог; контроль та/або оцінювання відповідності діяльності; нагляд за продукцією та діяльністю; створення необхідної інфраструктури для забезпечення єдності вимірювань та відповідності засобів вимірювальної техніки. Вона застосовується не тільки до торговельних відносин, але і для захисту окремих осіб та суспільства загалом.

Результатом зусиль світового суспільства відносно запобігання і контролю забрудненню навколишнього середовища, впровадження природоохоронних заходів, використання екологічно чистих технологій стало прийняття у 1992 році на конференції ООН в Ріо-де-Жанейро Декларації щодо навколишнього середовища. В 1993 році Міжнародна організація зі стандартизації ISO створила технічний комітет ТК 207 "Управління навколишнім середовищем", задачею якого стало розроблення системи стандартів для управління навколишнім середовищем. Важливим результатом діяльності ТК 207 стало прийняття в 1996 році п'яти стандартів ISO серії 14000, що містили склад та опис елементів системи управління навколишнім середовищем, настанови з їх застосування, а також настанови щодо здійснення екологічного аудиту. У 2004 році Міжнародною організацією зі стандартизації ISO був здійснений перегляд стандартів серії ISO 14000. Як наслідок, в 2006 році в Україні було введено в дію національні стандарти: ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO14001:2004, IDT) – на заміну ДСТУ ISO 14001-97; ДСТУ ISO 14004:2006 Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення (ISO 14004:2004, IDT) – на заміну ДСТУ ISO 14004-97.

Впроваджуючи систему екологічного управління, кожна організація повинна визначити законодавчі та інші регламентуючі вимоги стосовно навколишнього середовища, які вона зобов'язана виконати, та які застосовні до екологічних аспектів її діяльності, продукції чи послуг.

Література:

1. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
3. Про альтернативні види палива: Закон України від 14 січня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 94.
4. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36. – Ст. 242.
5. Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами: Закон України від 14 вересня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 44. – Ст. 374.
6. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 19. – Ст. 98.

Тарасишина О. М., НУ "ОЮА"

СПРАВЕДЛИВІСТЬ І ТОЛЕРАНТНІСТЬ – ЯКОСТІ СУДДІ В УКРАЇНІ

*“Хто ухвалює рішення,
не вислухавши протилежну сторону,
чинить несправедливо, хоча б
рішення це і було справедливе”
Сенека.*

Стаття посвячена аналізу ролі толерантності и справедливості в системі моральних якостей судді в сучасній Україні. Предложено внести изменения в закон «О статусе судей».

The article is devoted to the analysis of role of tolerance and justice in the system of moral qualities of judge in modern Ukraine. It is suggested to make alteration in a law “On status of judges”.

Право на справедливий розгляд справи є однією зі складових права на правосуддя у тому сенсі, який у нього вкладають міжнародні норми та правила. Більше того, уявляється, що справедливий судовий розгляд